

Innspill til Næringskomiteen, statbudsjettet 2019

Spekters innspill er i hovedsak knyttet til omtalen av statlig eierskap under programkategori 17.40. Vi har også noen kommentarer knyttet til den kommende stortingsmeldingen om helsenæringen omtalt under kapittel 1.4 under Næring- fiskeridepartementets prioriteringer i 2019.

Statlig eierskap

Mange av de statlig eide selskapene er medlemmer i Spekter. Utøvelse av statlig eierskap derfor vært et viktig tema for oss helt siden vi ble etablert for 25 år siden. Vi opplever at eierskapsutøvelsen har blitt langt bedre de siste 10-20 årene, men det er fortsatt rom for forbedring. Dette er også et av funnene i en rapport professor Tom Colbjørnsen fra BI, nylig har utarbeidet på oppdrag fra Spekter. Rapporten kartlegger styrets handlingsrom i statlig eide selskaper, og er basert på intervjuer med syv erfarne styreledere i statlig eide selskap.

Vi er fornøyd med at det i budsjettet legges vekt på en klar rolle- og ansvarsdeling mellom eier, styret og daglig leder, og at eierstyringsprinsippene holdes i hevd. Dette kan synes selvfølgelig, men det kommer hele tiden nye personer inn i de forskjellige rollene. Budskapet om eierstyringsprinsippene må derfor gjentas, igjen og igjen. Vi er derfor også glad for at det nå er planlagt en ny eierskapsmelding i 2019. Vi har gitt innspill til arbeidet med meldingen til Næringsdepartementet. I vårt innspill til arbeidet med den kommende eierskapsmeldingen har vi blant annet vektlagt følgende 5 temaer:

1. Styre politisk mer i stort og mindre smått

Noe av tanken bak utskillingene av statlig virksomhet på 90-tallet var å gi virksomhetene autonomi og lederne handlingsrom for ledelse. Det er forståelig at politikere kan la seg friste til å gå inn i detaljstyring, enten for å vise handlekraft eller fordi de er utålmodige og vil ha resultater, men det er ikke god eierskapsutøvelse.

2. Utskillingspausen må avsluttes

Utskilling av offentlig virksomhet i egne selskaper har vært et av de viktige virkemidlene i moderniseringen av offentlig forvaltning de siste 15-20 årene. Eierskapsmeldingene berører ofte omfanget av statlig eierskap med fokus på hva som eventuelt bør selges ut. Det bør være like naturlig å drøfte hva som bør etableres som nye statlig eide selskaper, altså om det er områder innenfor forvaltningen i dag som bør kunne skilles ut som egne selskaper.

3. Vurder kategoriseringen av virksomhetene

Staten har lenge delt inn sine virksomheter i 4 kategorier, avhengig av type virksomhet og hensikten med eierskapet. Vi mener det er behov for mer fleksibel og finmasket kategorisering av

virksomhetene. Kategori 4 med selskaper med sektorpolitiske mål får preg av å være en sekkepost med forskjellige selskaper med vidt forskjellige formål og styringsmodeller.

4. Unngå uheldig sammenblanding av eierrolle og myndighetsrolle.

Vi har i dag en blanding av at Næringsdepartementet eier og at sektordepartementer eier. Når selskaper ikke lenger blir sett på som et sektorpolitisk virkemiddel, blir eierskapet gjerne overført til Næringsdepartementet. Det er en ryddig modell, men det må ikke bli en konkurranseulempe, eller en konkurransefordel, å bli overført til Næringsdepartementet. Sektordepartementene må passe på at de ikke bevisst eller ubevisst favoriserer de selskapene de selv eier, fremfor de som eies av Næringsdepartementet. Det må heller ikke være slik at selskapene som eies av sektordepartementene pålegges flere krav av eier.

5. Profesjonaliser styreoppnevninger

Her opplever vi at det har vært en forbedring i hvordan departementene arbeider med styreoppnevninger. Samtidig er det fortsatt litt variasjon i tilnærmingen fra departement til departement. Vi har tidligere sagt at de andre departementene kan ha mye å lære av NFD her. Det gjelder nok fortsatt.

Oppsummert kan vi si at forutsigbarhet og handlingsrom for ledelse er noe av kjernen i det som er viktig for våre medlemmer. Forutsigbarhet betyr også økonomisk forutsigbarhet. Vi håper derfor at avkastnings- og utbyttepolitikken som er etablert for mange av selskapene, også etterleveres i sluttspurten av forhandlingene om budsjettet.

Helsenæringen

Den kommende meldingen om helsenæringen er også berørt i budsjettet. Vi er glad for at det utarbeides en egen melding om dette. Velferdssektoren står som kjent overfor store utfordringer i årene som kommer, med et gap mellom forventninger, behov og tilgjengelige ressurser. Dette omhandler både bemanning og økonomiske ressurser.

Helsenæringen og private aktører vil ha en sentral rolle som bidragsyter til nye innovative løsninger. De vil også bidra gjennom utvikling av produkter og tjenester som kan forebygge og dempe behovet for tjenester fra helse- og omsorgssektoren, og ikke minst gjøre ting på enda smartere og mer effektive måter til beste for pasientene.

Det er viktig at tjenstedelen av helsenæringen vies stor plass i stortingsmeldingen, ikke bare tekniske produkter og utstyr. Det er særlig gjennom innovativ tjenesteutvikling vi kan møte de velferdspolitiske utfordringene.

Den varslede meldingen er derfor viktig, ikke bare ut fra et næringspolitisk perspektiv, men også fordi helsenæringen vil ha en sentral betydning også i et velferdspolitisk perspektiv. Vi forventer at meldingen vil berøre begge perspektiver.